

**Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19 hallituksen esityksestä laeiksi kansanterveyslain 21 §:n ja erikoissairaanhoitolain 37 §:n muuttamisesta**

Eduskunta on 15 päivänä lokakuuta 1991 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäviksi hallituksen esityksen n:o 104 laiksi kansanterveyslain 21 §:n ja erikoissairaanhoitolain 37 §:n muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Marita Liljeström ja hallitusneuvos Ilkka Kauppinen sosiaali- ja terveysministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Raija Koskinen valtiovarainministeriöstä, vs. ylilääkäri Marjukka Mäkelä sosiaali- ja terveyshallituksesta, apulaisosastopäällikkö Rolf Eriksson Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosastopäällikkö Olli Kerola Suomen Kunnallisliitosta, apulaisjohtaja Astrid Thors Finlands svenska kommunförbundista, apulaisosastopäällikkö Mikko Kangas Suomen Lääkäriliitosta, varatoiminnanjohtaja Matti Pöyry Suomen Hammaslääkäriliitosta, ammattiasiainsihteeri Hilikka Pokki Terveystenhuoltoalan Ammattijärjestö TEHY ry:stä, puheenjohtaja Tero Kangas ja ylilääkäri Seppo A. Salo Suomen Diabetesliitosta sekä pääsihteeri Liisa Elovainio Suomen Syöpäyhdistyksestä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kansanterveyslain 21 §:ään lisättäväksi niiden toimenpiteiden joukkoon, joista voidaan periä asetuksen nojalla korvaus, laboratoriokäynnit ja röntgenkäynnit sekä käyttämättä ja peruuttamatta jääneet varatut hammashoitoajat. Vastaavasti erikoissairaanhoitolain 37 §:ään ehdotetaan lisättäväksi mahdolliseksi periä asetuksella säädetty

maksu käyttämättä ja peruuttamatta jääneestä poliklinikkakäyntiajasta. Laboratorio- ja röntgenmaksua ei perittäisi, jos kunnassa peritään hallituksen esityksessä n:o 103 mainittu terveyskeskusmaksu.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunnan mielestä on kuitenkin parempi, että laboratorio- ja röntgenkäynneistä kansanterveystyössä perittävistä korvauksista säädetään erillään varatusta mutta käyttämättä ja peruuttamatta jääneen hammashuoltoajan kanssa. Näin ollen valiokunta ehdottaa kansanterveyslain muuttamisesta annetun lain jakamista kahdeksi eri laiksi.

Edelleen valiokunta ehdottaa erikoissairaanhoitolakiesitykseen tehtäväksi muutoksen, joka antaa mahdollisuuden kohtuusyistä jättää perimättä käyttämättä ja peruuttamatta jääneestä poliklinikkakäyntiajasta perittävän maksun.

Valiokunta pitää tärkeänä, että selvitetään valtioneosuuslainsäädännön uudistamiseen liittyen sosiaali- ja terveystoimen maksujen ja taksojen tarkoituksenmukaisuus ja niiden kohdentuminen.

Hallituksen esityksen perusteluista ja edellä esitetyistä syistä valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:*

## 1.

### Laki

#### kansanterveyslain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/72) 21 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 14 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1117/90), seuraavasti:

#### 21 §

Edellä 14 §:ssä tarkoitetut kunnan velvollisuu-  
teen kuuluvat terveydenhuoltopalvelut ovat nii-

den käyttäjälle maksuttomia. Asetuksella voidaan kuitenkin säätää potilaalta perittäväksi korvaus laboratoriokäynnistä, röntgenkäynnistä

tä, fysikaalisesta hoidosta, sairaankuljetuksesta, hoitoon käytetyistä aineista ja potilaan ylläpidosta terveyskeskuksessa sekä lääkärin ja hammaslääkärin todistuksesta ja lausunnosta, joka ei liity potilaan hoitoon. (*Poist.*). Muilta kuin Suomen kansalaisilta voidaan asetuksella säätää perittäväksi terveydenhuoltopalveluista maksu ja korvaus, jollei vastavuoroisesta järjestelystä ole valtioiden kesken toisin sovittu. Jos lääkinnälliseen kuntoutukseen liittyvän apuvälineen tarve aiheutuu tapaturmavakuutuslain, maatalousyrittäjain tapaturmavakuutuslain, sotilas-

vammalain, liikennevakuutuslain tai näitä vastaavan aikaisemman lain mukaan korvattavasta vahingosta tai ammattitaudista, peritään potilaalle annetusta apuvälineestä sen hankintakustannukset sekä kustannukset apuvälineen uusimisesta ja huollosta.

Voimaantulosäännös  
(Kuten hallituksen esityksessä)

## 2.

### Laki

#### erikoissairaanhoitolain 37 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* 1 päivänä joulukuuta 1989 annetun erikoissairaanhoitolain (1062/89) 37 §:n 1 momentti seuraavasti:

#### 37 §

Tutkimuksesta ja hoidosta (*poist.*) sairaalassa ja erillisessä toimintayksikössä peritään asetuksella säädetty maksu potilaalta tai siltä, joka hänen puolestaan on niiden suorittamisesta vastuussa. *Myös käyttämättä ja peruuttamatta jääneestä varatusta poliklinikkakäyntiajasta voidaan potilaalta tai siltä, joka hänen puolestaan on niiden suorittamisesta vastuussa, periä asetuksella*

*säädetty maksu.* Asetuksella voidaan myös säätää, että tietyt sairaanhoitopalvelut ovat potilaalle maksuttomia.

Voimaantulosäännös  
(Kuten hallituksen esityksessä)

Edellä esittämänsä perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa edelleen,

*että hyväksyttäisiin uusi näin kuuluva lakiehdotus:*

## 3.

### Laki

#### kansanterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*lisätään* 28 päivänä tammikuuta 1972 annettuun kansanterveyslakiin (66/72) uusi 21 c § seuraavasti:

#### 21 c §

*Käyttämättä ja peruuttamatta jääneestä varatusta hammashoitoajasta voidaan potilaalta periä asetuksella säädetty maksu.*

Tämä laki tulee voimaan      päivänä      kuuta  
199 .

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 1991

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori, Hiltunen, Hurskainen, Kemp-

painen, Kuittinen, Mutttilainen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka, Puisto ja Steinius-Kaukonen sekä varajäsen Morri.

## Vastalauseita

### I

Hallitus esittää, että kansanterveyslakia ja erikoissairaanhoidtolakia muutettaisiin siten, että asetuksella voitaisiin säätää asiakkaalta perittäväksi korvaus laboratorio- ja röntgenkäynneistä sekä peruuttamattomista hoitoajoista.

Mielestäni ehdotus on perusteltu niiltä osiltaan, jotka koskevat peruuttamatta jääneistä hoitoajoista perittävää sakkomaksua, joka voitaisiin jättää kohtuullisuusharkinnan mukaisesti myös perimättä.

Laboratorio- ja röntgenmaksujen perimistä en taas voi pitää perusteltuna. On syytä epäillä niiden kohdistuvan pahimmin vähävaraisiin ja

pitkäaikaissairaisiin ihmisiin. Hallituksen esitys ei sisällä hankkeelle mitään terveystaloudellisia, vaan vain valtiontaloudellisia perusteluja.

Mielestäni terveydenhuollon maksuista ja niiden kohdentumisen mahdollisista kerrannaisvaikutuksista tulisi laatia perusteellinen selvitys eikä yksittäisiä lisämaksuja tulisi tuoda käsitteeseen osaehdotuksina. Maksut eivät saisi johtaa siihen, että kansalaiset eivät hakeudu terveystalouden piiriin, vaikka siihen olisikin tarvetta. On pelättävissä, että hallituksen esitykset n:ot 103 ja 104 johtaisivat juuri mainitunlaiseen kehitykseen.

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 1991

Ulla Anttila

### II

Mielestämme valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset, jotka koskevat käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä varatusta poliklinikakäyntiajasta ja hammashoitoajasta perittäviä maksuja, ovat perusteltuja. Sen sijaan vastustamme sen lakiehdotuksen hyväksymistä, joka koskee kansanterveyslain 21 §:n muuttamisesta.

Mielestämme perusterveydenhuollon maksuttomuus on arvokas saavutettu tavoite. Sairastavuus ja siitä johtuva terveystalouden tarve on suurin pienituloisimmissa väestöryhmissä. Maksut saattavat muodostua esteeksi palvelujen käytölle ja siten haitaksi kansanterveydelle. Röntgen- ja laboratoriomaksut kohdentuvat pitkäaikaissairaisiin kaikkein raskaimmin. He eivät voi valita sitä, hakeutuvatko he näihin tutkimuksiin. Muutoinkin muita huonommassa asemassa olevan ihmisryhmän lisärankaiseminen maksuilla ei voi olla oikein. Laboratorio- maksut kohdentuvat epäoikeudenmukaisesti myös raskaana oleviin naisiin.

Taloudellisesti maksuilla ei ole merkitystä. Ne vähentäisivät kuntien kansanterveystyön käyttö-

menoja vain vajaan prosentin. Käyntimaksut eivät myöskään ole keino vähentää niin kutsuttua tarpeetonta terveystalouden käyttöä, tapahtuvathan röntgen- ja laboratoriokäynnit lääkärin läheteestä. Maksujen perimisestä saattaa aiheutua enemmän ongelmia ja kustannuksia kuin mitä maksujen tuotto on.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisina ja*

*että valiokunnan mietintöön sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hylättäisiin.*

Lisäksi ehdotamme,

*että eduskunta hyväksyisi seuraavan pöytäkirjan:*

”Eduskunta edellyttää, että hallitus asettaa kiireellisesti parlamentaarisen komitean selvittämään sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja ja

taksoja. Kysymys on ajankohtainen valtion-  
osuuslainsäädännön uudistamisen vuoksi. Mak-  
su- ja taksapolitiikassa on voitava tehdä kestäviä

linjavalintoja mahdollisimman suuren poliittisen  
yksimielisyyden vallitessa.”

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 1991

**Virpa Puisto**  
**Sinikka Hurskainen**

**Jouko Skinnari**  
**Kyllikki Mutttilainen**

### III

Hallitus esittää kansanterveyslain 21 §:n  
muuttamisesta siten, että asetuksella voitaisiin  
määrätä potilaalta perittäväksi korvaus labora-  
toriokäynnistä ja röntgenkäynnistä terveyskes-  
kuksessa. Esitykselle ei ole olemassa terveysto-  
liittisia perusteita, vaan em. maksut onkin nähtä-  
vä johdonmukaisena pyrkimyksenä siirtyä ter-  
veyskeskusmaksun käyttöön. Koska hallitukses-  
sa ei ole ollut yksimielisyyttä terveyskeskusmak-  
susta, esitetään tilalle tutkimusmaksuja. Tutki-  
musmaksuja on perusteltu mm. maan taloudelli-  
sella tilanteella ja kustannustietoisuuden lisään-  
tymisellä. Valiokunnan kuullessa asiantuntijoita  
ei ole kuitenkaan käynyt ilmi, pyritäänkö em.  
maksuilla lisäämään potilaiden vai tutkimuksia  
määräävien lääkäreiden kustannustietoisuutta.

Koska laboratorio- ja röntgentutkimukset liit-

tyvät olennaisesti potilaiden tutkimukseen ja  
hoitoon, ei mielestämme ole perusteltua ryhtyä  
perimään niistä erillisiä maksuja. Tutkimusmak-  
sut kohdistuisivat kaikkein kipeimmin pitkäai-  
kais- ja monisairaisiin sekä vähävaraisiin.

Emme voi hyväksyä esitettyjä ”piiloterveys-  
keskusmaksuja”, koska ne osaltaan heikentäisi-  
vät kansalaisten mahdollisuuksia terveyspalvelu-  
jen käyttöön.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että toinen ja kolmas lakiehdotus hy-  
väksyttäisiin valiokunnan mietinnön mu-  
kaisina ja*

*että valiokunnan mietintöön sisältyvä  
ensimmäinen lakiehdotus hylättäisiin.*

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 1991

**Outi Ojala**

**Marjatta Stenius-Kaukonen**